

SLOVAN.

Štev. 14.

V Ljubljani, dne 3. aprila.

1884.

Vsebina: Dr. Gregor Krek. — Sprava z Nemci. — Dolenjci. — Slovani in Nemci kot avstrijski državljani. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — Vabilo na naročbo. — Tržne cene. — **Ilustraciji:** Dr. Gregor Krek. — Jadransko morje.

Dr. Gregor Krek.

Odkar je Bopp odprl primerjajočemu jezikoslovstvu pravo pot, začela se je še le prava doba jezikoslovju arijskih jezikov. Slavistika, če tudi prej ne osamljena, razcvetela se je sedaj naglo in dobila ono važno mesto, katero res zavzima v tej stroki; svoj veljavni pomen, kateri se ji je prej zanikaval, ali vsaj ne splošno pripoznaval.

V ta namen dalo je vsako slovansko pleme svojih učenjakov. Slovenski narod, dasi mal po številu, sme se o tem meriti z ostalimi. V dokaz treba omeniti samo Kopitarja in Miklošiča, katerih imeni oslavili ste ves znanstveni svet. A v novjšem času pridružil se je tema slavnima možema tudi učenjak, na katerega sme narod slovenski biti ponosen, a ta je dr. Gregor Krek.

Gregor Krek se je porodil 8. marca 1840. od neimovitih kmečkih starišev v Čateni v župniji javorski na Gorenjskem. Osnovne šole je izvršil v Škofji Loki, latinske pa v Ljubljani.

Osodepolno leto 1848. dalo je narodom spoznavanje samega sebe. Navdušenje za svoj jezik privrelo je do 1860. leta skoro do vrhunca po vsem Slovenskem, posebno pa med učečo se mladino. Vse je pisalo in pelo. Iz te dobe izšli so nam najboljši pisatelji slovenski: Jurčič, Levstik, Stritar itd. — Tudi Krek ni zastajal. Prve pokušnje njegove muze čitamo v „Novicah“

in v „Glasniku“, v katerih so razglaševali vsi tedanji mladi pisatelji svoja dela. Dovršivši gimnazij izdal je sam svoje „Poezije“ (v Ljubljani 1860). Vsi ti prvenci kažejo nadarjenost pisateljevo, posebno pa ljubezen do domovine.

A tudi na dunajskem vseučilišču se je pečal poleg

svojih znanostnih študij s pesništvom; kajti 1863. leta je izdal epsko pesem „Na sveti večer“. Vender je čutil sam, da pesništvo ni njegovo polje. Z vso marljivostjo poprijel se je slovanske filologije kot učenec mojstra v tej stroki, Miklošiča. Napravil je že l. 1864. doktorat in prihodnje leto profesorski izpit. Kmalu dobi mesto na graški realki ter se 1866. l. habilituje na tamošnjem vseučilišču za docenta „slovanske filologije“ t. j. jezikoslovja in slovstva, na podstavi razprave: „Die Flexion des Adjectivums im Alt- und Neuslovenischen.“ (Dunaj 1866.)

Kljub velikemu poslu pri učiteljevanju na srednji šoli ter predavanjem na vseučilišču izdal je

skoro potem razpravo: Ueber die Wichtigkeit der slavischen traditionellen Literatur als Quelle der Mythologie (Dunaj 1869.). A glavno njegovo delo, katero ga je uvrstilo med prve slaviste sedanje dobe: Einleitung in die slavische Literaturgeschichte I. Theil, izšlo je v Gradci 1874. leta.

Kakor se vidi iz teh del, izbral si je Krek na širokem polju slavistike literarnozgodovinsko stran. A da ima jezikoslovje v ožjem pomenu besede ravno tako v oblasti, tneva se samo ob sebi, ker to je ravno podstava vsej slavistiki; vrh tega pričajo vsa njegova dela, posebno ocene izšlih razprav, tikajočih se tega predmeta, ki so raztresene po Jagičevem Arhivu, Göttinger gelehrte Anzeigen, Zeitschrift f. öst. Gymnasien itd., kakor njegove razprave v „Kresu“, da ni bil zastoj učenec mojstra Miklošiča.

Ko je znanstveni svet pripoznal Kreku častno mesto med svojimi prvaki, čakala tudi ni država. Leta 1870. podelila mu je izredno profesuro ter ga 1875. leta imenovala za rednega profesorja na graškem vseučilišču, kjer uči še sedaj.

Te kratke poteze kažejo nam veljavo Kreka kot učenjaka, a slika njegova bila bi le polovična, ako bi ga

ne omenili kot učitelja vseučiliški mladini. Kajti on ne navaja učencev samo do više vede, temveč je v vseh okoliščinah njih svetovalec in vodnik. S pravo požrtvovalnostjo oskrbuje predsedništvo „Podporne zaloge“, skrbi za dijake ter jih podpira; a na drugi strani zanima se z isto ljubeznijo za njihovo društveno življenje. Vsako priliko uporablja, da jih s svojo navzočnostjo in z gorko besedo, naj bo v navadnih shodih dijaških društev ali pri njih veselicah, navdušuje za vedo, posebno pa za ljubezen do domovine in svojega jezika.

In ta ni najmanjša med njegovimi zaslugami; kajti to kaže, da Krek ni samo učenjak, temveč tudi goreč domoljub.

Krek je sedaj v najlepši dobi in gotovo sme veda in domovino od njega pričakovati še obilo.

Bog ga ohrani še dolgo obema!

Fran Brunet.

Sprava z Nemci.

(Odgovor.)

Politične „zasebnike“, katerim je baron Winkler pripomogel, da so pri častitljivi „Laibacharici“ dobili kot inkoskruha, spekel je pečat narodnega izdajstva, ki smo ga jim zadnjič pritiskali na „resno nagubančeno“ čelo! Če bi bili le količkaj dvojili, smo li v svojem članku pisali resnico ali ne, sedaj, ko vidimo, kako smo v srce zadeli te prihodnje Efijske, sedaj dvojba ni več mogoča! Odgovorili so nam, ali s tako blatnim zabavljanjem, da jim po vsi pravici smemo odgovoriti: prijatelji klečeplazi, vi zabavljate, kakor stare branjevke — ergo je krivda na vaši strani!

Osebnih napadi, s katerimi nas je počastil uradni „listič“, niso nas zbegali. Da imajo ti „talentirani“ gospodje zmožnost, sestaviti nov slovenski „schimpflexikon“, to smo vedeli že poprej, ko še niso zabavljali za vladni denar! Ali stvar je ta, da vladnemu listu ni vse dovoljeno! Vladni list zastopa najvišji avtoritet v deželi ter mora hoté ali nehoté opuščati strankarsko polemiko! Vsak, ki resno misli, mora si dejati roko na čelo ter vsklikniti: Kam bodeмо zagazili, ako bode deželni vladni list v tem kalibru še dalje polemizoval? Kam bode prišel vlade avtoritet, če bode gospod profesor Šuklje še dalje preobračal svoje kozolce po nekelekovanih predelih uradnega lista? Stvar je premisleka vredna, a ne za nas, pač pa za tiste kroge, katerim je izročena veličastna naloga, braniti ščit vladnega avtoriteta v kronovini ter vestno paziti na to, da se niti najmanjši madež ne prikaže na svetlem tem ščitu! Gospod baron Winkler ima sedaj priliko izdihovati: Bog me brani mojih prijateljev, — nasprotnikov se bodeм že sam obranil! Mislimo si, da bi staknil fanatičen levičar surove članke in listke, ki jih poklada „Ljubljanski listič“ svojim ubogim naročnikom sedaj dan za dnevom v duševno hrano ter bi te članke in listke, na blaženo nemščino preložene, v parlamentu sprožil proti ministerstvu in pred

vsem proti vladni zistemi grofa Taaffeja! Kaj bi nastalo? Naš ministerski predsednik je v tem oziru silno občuten aristokrat in kader bi čul, kaj se godi v naši deželi — sfrčal bi gospod profesor Šuklje čez kamniško pogorje do Dunajskega Novegamesta, in morda še dalje proti skrajni šlezijijski meji! Za njim bi pa morda še kdo drugi, ker, kakor pozna svet grofa Taaffeja, ravna se gospod minister v jednacijah prilikah po izreku: wenn der mantel fällt, muss der herzog nach! Videant consules!

Na osebnem polju prepuščamo torej zmago nekelekovanim gospodom „Ljubljanskega lističa“. Da bi jih hoteli smešiti, nam bi ne pošlo gradivo in končno bi ti oficijozni patroni pobrali svoje kosti ter jo popihali z bojišča, kakor jo je popihal gospod profesor Šuklje z ljubljanskega magistrata tistega dne, ko mu je bilo braniti pravice slovenskega jezika! Navado imajo, da kličejo pri vsakem nasprotniku po „vizitnici“, če jim pa pokažeš, „vizitnico“, zateko se pred porotnike, češ, ker te mi ne moremo, bode te pa „krvavo“ sodišče! Nas torej ti junaški zajci nikakor ne morejo osebno žaliti!

O osebnih napadih odslé gospodom ne bodeмо več odgovarjali. Pač pa nas bodo vedno dobili med svojimi nasprotniki, kedar bodo s strupenim početjem v nevarnost stavljali prihodnjo osodo dragega nam materinega jezika, kadar bodo s krivimi nauki poskušali pačiti mladino ali pa nevedno o razmerah samo po vrhu sodečo tolpo naroda! To pa, kar sedaj počenjajo, presega že vse meje, in kdor bi molčal nasproti temu početju, udeleževal bi se umora, ki ga ti oficijozni politiki sedaj nad slovensko narodnostjo izvršiti hočejo! Če jim stopiš na prste, kriče: to je fraza! umazana fraza! Ali po njihovih dejanjih jih bode te spoznali! Kar so se s tujim denarjem pririli do večine našega političnega življenja, spremljajo jih sledovi, ki jasno govoré. Komaj so pričeli po političnem

rojstvu dihati, že so osmešili Nemcem na ljubo narodno stranko s tistimi nesrečnimi kompromisi v deželni zbornici! Komaj so pričeli v politični svoji karijeri jecljati prve glasove, že so izjecljali Nemcem na ljubo tistih 600 gl., s katerimi so iz deželne zbornice na pomoč priskočili nemškemu „Schulvereinu“! Komaj so pričeli v politični svoji bodočnosti prve črke pisati, že so pisali o spravi z Nemci, ter vili in tolmačili toliko časa pri členu XIX., da se konečno v istini glasi samo „kranjskim“ Nemcem v korist! In sedaj ga ni nemškega napiska, da bi ga ti „učenjaki“ ne branili! Ako zastoka tu in tam v domišljeni bolečini nemškutarček, takoj kriče ti patroni unisonno ž njimi: Nemcem se krivica godi, sprijaznimo se ž njimi! Kakor dokazano, zagazili so že tako daleč, da se z jezikovnega slovenskega vprašanja šaliijo, napravljajoč tiste prisiljene in neslane „dovtype“, katere je gospod prof. J. Stritar, zabredši na stara svoja pesniška leta med sotrudnike „Ljubljanskega lističa“ (kondolujemo!) v tem lističi samem tako ostro obsodil ter s tem obsodil profesorja Šukljeja nad črto in listkarja Pera pod črto. Profesorju Stritarju — godilo se je pri tej priliki ravno nasprotno, kakor nekdanj proroku Bileamu, ki je krenil na pot, da bi proklinjal, a konečno je blagoslavljal! Profesorja Stritarja pa so najeli, da bi krenil na pot, ter blagoslavljal „Ljubljanski listič“. In glej odprl je usta, — in proklinjal je, kar je imel blagoslavljati! In njegovo prvo dunajsko pismo je ostra obsodba „Ljubljanskemu lističu“ samemu, ker toliko blata, toliko nesnage, toliko nespodobnosti, kakor je prodaja omenjeni kranjski „Kmetški prijatelj“, ne nahaja se nikjer drugod! Sedaj pravijo ti spodobni in nespodobni gospodje: dokažite nam kaj? Ali je treba dokazov? Ako se povsod in

o vsaki priliki Nemcem na ljubo krvavo potite, ako smešite vsak korak, ki ga sklene ta ali ona korporacija slovenskemu jeziku v korist, in ako prodajate, pred vsem liberalnonarodno svoje prepričanje gospodu baronu Winklerju, kakor je prodal nekdanj Ezav svoje prvorojenstvo, ali menite, da bode to brez upliva ostajalo, in posebno pri mladini, če vidi vas, ki ste ji nekdanj rusko himno v glavo ubijali, tako žalostno — tožno za slovensko dežmanovanje reklamo napravljati?

Le zategadelj nevarne so vaše politične šale, ker se je bati, da bi ne prouzročevale narodnostne mlačnosti, narodnostne letargije, kakor vlada na primer v slovenskem Gorotanu, kjer je od vas tako hvaljena „sprava z Nemci“ praktično uvedena! Narodnostna mlačnost uzbuja se isto tako lahko, kakor verska mlačnost? Ali odpraviti se da potem le redkokrat, ali pa nikdar več! Če bomo Slovenci gledé svojega jezika, kateremu Nemštvo brez vaše vladne plačane podpore hudo konkurencijo napravlja, postali mlačni, jednaki bodemu mornarju, ki spi sredi viharja. Prebudi se pa še le tedaj, kader je ladija prevrnena ter mu je v vodi poginiti! Ali mislite, da bode baron Winkler vedno deželne vlade predsednik na Kranjskem; ali menite, da bode grof Taaffe vašim dohodkom na ljubo vedno ministroval? Ako bodete sedaj s herostratnim svojim delovanjem dosegli tako imenovano „spravo z Nemci“ ter domoljubno ljubezen med Slovenci zatrli in namesto nje ustvarili domoljubno dremanje, kaj pa potem, če pride v kronovino zopet kak srdit German vlado zastopati, ki bode vladni aparat po nekdanji Bachovi navadi obrnil proti Slovencem? Kaj naj počne tedaj slovensko od vas demoralizovano domoljubje? In kaj bodete vi počeli takrat, vi vitezi klaverne postave? Sapienti sat! —

—r.—

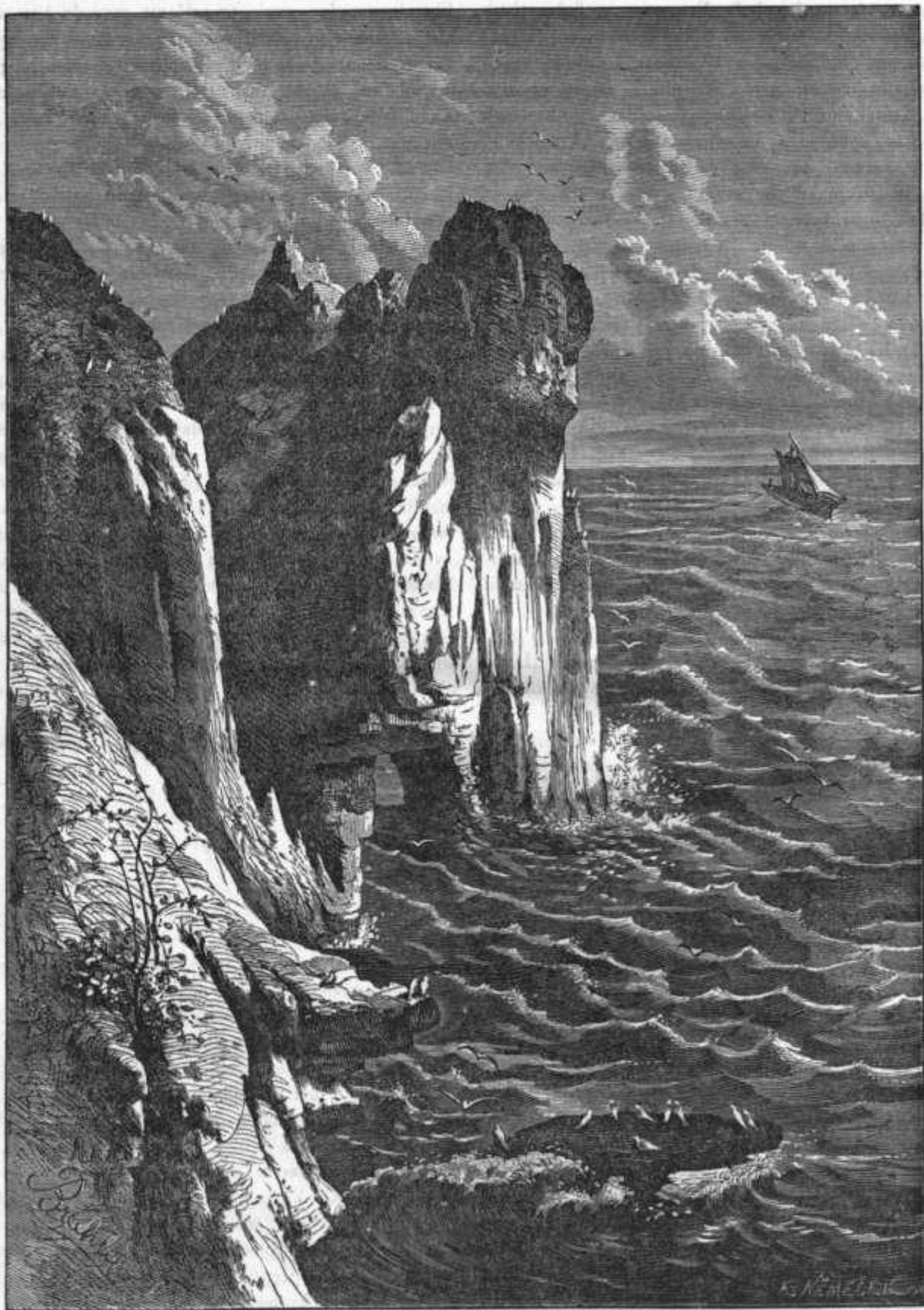
Dolenjci.

Spisal J. Trdina.

I. Narodna in okrajna imena.

Slovencev, ki bi se imenovali sami Dolenjce, ni menda nikjer. Na gorenji Krki, na pr. v Žužemberku govorijo ljudje: Dolenjci se začenjajo v soteški župi. Zadnja nedolenjska vas so Kotje, prva dolenjska Drenje. Soteščani trdijo, da je Dolenjsko tamo pri Novem mestu, Novomeščani pa ugovarjajo, da to ni res, kajti žive pravi Dolenjci nižje, v šmarješki in škocijanski župi itd. Ob srednji Krki se čuje celo: Ta pa ta se je primožila na Gorenjsko, tja v Trebnje! Po takem so seveda še tri Gorenjci Višenjčanje, Litijci, Ljubljančanje in Vrhnječanje. Ta zmešnjava pa nas ne sme napotiti, da bi dolenjsko ime zametavali, še manje pa nam je posnemati nemške birokrate in učenjake, ki so razdelili vso kranjsko deželo med Gorenjce, Dolenjce in nekake „Notranjce“. Zlasti to ime mi se zdi tako brezumen prevod tuje izmislice, da bi se ga morali slovenski pisatelji sramovati in ogibati. Med Savo, Gorjanci, kočevskimi hribi, Suho krajino in črto, ki gre nekoliko nad Višnjo goro proti Litiji, stanuje slovensko pleme, ki govori povsod skoro isto narečje, ki živi do malega po istih šegah, navadah in razvadah, katero vežejo v jedno skupino iste zemljepisne, zgodovinske,

društvene in pravne razmere. Samo temu plemenu pripada po pravici ime: Dolenjci, katerih je tedaj veliko manje, nego nam jih našteva službena statistika. Njihove tri reke so od izvora do ustja Krka, Temenica in Mirna. Ves okraj je vinoroden, razen namalega oplečka (proti Višnji gori), za delo mu rabi ponajveč mesto konja vol, ki je glavna domača živina in dober del hrane mu daje koruza, ki je Gorenjcu brez velike važnosti. Pravih mest, to je, središč žive obrtnosti in razširjene trgovine se v njem ne nahaja. Celó Novo mesto, „metropola dolenjska“ (ha, ha, ha!) ni družega, nego uradniška in cerkvena naselbina. Da mu vzameš cesarske orle, kapitelj in samostan, postalo bi borna, prepadajoča vas. Gosto posejani gradovi, gradiči in gradički spričujejo nam strašni, v nebo upijoči jarem, ki je tlačil, davil in s solzami zalival mnogo stotin let tudi ta lep del slovenske domovine. Skromno se stiskajo med njimi male kmetije in kmetijice, ki nosijo ravno toliko dohodka, da se ob njem ne da lahko niti živeti niti umreti. Raztresene, neznatne vasi, niske in tesne kočice, borno pohištvo in orodje dokazujejo silno, ali ne pozabimo, da nezaakrivljeno revščino, v kateri naši

Jadransko morje. (Stran 110.)

Dolenjci tiče, trpe in — ne obupujejo. Dobrotljiva priroda podarila jim je lahko kri in zadovoljno srce, da ne čutijo svoje bede nikoli tako bridko, kakor njihovi, mnogo bogatejši gorenjski bratje. Razen prostorne krške ravnice napolnjuje vso dolenjsko krajino zelene, z dobravami ovenčane gore, prijazni holmi in prisojni bregovi, okoli katerih se ovijajo in križajo tod grdi, blatni jarki in odrte tokane, tamo ljubki doli, pisane loke in z vsakorodnim žitom, presnino in sočivjem prelepo obsejana polja. V zavetjih se skriva marsikak košat vrt, po položnih in strmih sklonih pa se spenja zlahčna vinska trta, posajena mestoma prenisko in previsoko, kjer jo poparijo dostikrat zimski in spomladni mrazi. Sredina dolenjskega pogorja je simpatični Šentrupert s svojo krasno okolico. Tamo sva stala s pokojnim grofom Barbom v njegovem vinogradu na Debenci. Pod nama je ležala vsa dolenjska stran in nama razkazovala ponosno svojo čudovito raznolikost in nepopisno milino. Po vseh gorskih kopicah lesketale so se okoli naju bele cerkvice; dasi je bil zapadni kraj v meglo zavit, naštela sva jih več, nego šestdeset! Vsakod so se vzdigovali in vrstili griči za griči, hribi nad hribi. Višina jim je rasla od vseh strani, kolikor bolj so se bližali Debencu. Grof se zasmeje in veli: Zdaj pa mi povejte, če ni naše Dolenjsko kakor velikanska sklada precej debelih slovenskih žgancev? Jaz ga vprašam: Kje imate pa ocvirke? Barbo namigne pomenljivo z očmi in obrazom in mi zašepeta na uho: Pozobal nam jih je — Dunaj!

Zdaj pa pogledjmo, kaka imena je dal Dolenjec svojim sosedom in drugim ljudstvom in narodom, s katerimi občuje. „Suha krajina“ in „Krajinčani“ pravi vasem in

ljudem, ki spadajo pod hinjski, struški in ambruški zvon. Ribničani mu niso le ribniški tržani in župljani, ampak vsi prebivalci ribniške doline, torej zopet tri župe: Ribnica, Sodražica in Dolenja vas, kar je gotovo pametno, kajti se govori v vseh treh isto narečje. Kočevarjev Dolenjci nimajo za Nemce, nego za posebno svojat in pasmino, ki govori jezik, katerega „niti vrag ne razume“. Njihovo deželico imenujejo „Kočevsko“, bolj poredkoma tudi „Kočevje“. To ime je dobila bržkone od „koč (hiš brez svoje kmetije). Ljudje bi se morali zvati prav za prav „Kočarji“ ali „Kočevci“ ali tujka: „Kočevarji“ se je v našem narodu tako globoko ukoreninila, da se ne bo dala več izrjavati. Mestu: Gottschee pa ne poreče nikoli nobeden Dolenjec „Kočevje“, nego vedno le „Kočevsko mesto“. Morda bi bilo dobro, da bi se poprijele teh dolenjskih nazivov tudi slovenske bukve in novine. Istega pomena, kakor Kočevje, so sosednje „Bajte“. „Bajtarji“ so Slovenci, ki živijo v dveh majhnih, jako bornih župah na Hrvaškem (blizu Prezida in Čebra). Oni so si začeli najprvi iskati dela na severnem Hrvaškem, posebnost v slavonskih gozdih. Njihovo ime je prešlo tudi na kranjske drvarje. „Bajtar“ rekli so ljudje nekaj časa vsakemu, ki je delal v hrvaških šumah. Že pred več leti pa je to ime popolnoma zamrlo: „Bajtarje“ so izpodrinili „Hrovatarji“. Razložek je samo ta, da je Dolenjecem vsak rojak Hrovatar, ki živi v trojedni kraljevini, naj bo v hosti ali kje drugje. Dokler se je kaj pridalo zaslužilo, vrel so Dolenjci v Hrovatarje, kakor čebele na med. Zadnja leta je to potovanje nekoliko ponehalo, ker se delo ne plačuje več tako dobro, kakor prej in ga ni vselej niti moči dobiti.

(Dalje prihodnjič.)

Slovani in Nemci kot avstrijski državljani.

I.

Od lanskega leta je prišlo čedalje bolje v modo očitjanje, da smo vsi, ki zastopamo odločno narodno politiko in ne zatajujemo slovanskega svojega mišljenja, državi nevarni ljudje. Oba v Bambergovi tiskarni izhajajoča slovenska lista, katerih jeden menda plačuje kolek, o drugem pa je znano, da mu ga vsled njegove „nezavisnosti“ plačevati ni treba, očitata nam to v poslednjih dneh. Zadnji pač nekoliko bolje prikriva, kar prvi naravnost izraža; a pazni bralec bode takoj izprevidel, da je prišlo med nja neko duševno sorodstvo, da sta postala — par nobile fratrum. Sicer bi se mi nikakor ne bili ozirali na denunciacije socijalnodemokratskega lističa, ker vidimo, da jih duševnemu očetu njegovemu narekuje srd o svoji nezmožnosti in ker si mora sploh vsak pošten človek šteti v čast, ako ga ta žurnalistična spaka napada in grdi. Drugače pa je gledé istega očitjanja v uradnih listih, kajti to je dokaz, da se tako ravnanje odobrava tudi na Turjaškem trgu. Zarad tega je časnikarska naša dolžnost izpregovoriti o tem in pokazati slovenskemu občinstvu, kako orožje so v poslednjem času začeli rabiti naši „spravljivci“, da bi najvišje kroge v državi odvrnili od našega naroda in s tem dosegli, da se narodni naš program ne izvrši še tako hitro.

Odkar se začenja naš preporod, poudarjali so vsi pravi domoljubi in misleči pisatelji slovenski, da je naša moč v Slovanstvu; še celo kasnejši ljuti nasprotnik našemu narodnemu prizadevanju, Dežman, čutil se je leta 1848. v spisu „Slava Slavjanom!“ navdušenega Slovana. Dolej nam tega v Avstriji tudi nikdo ni očitil; saj je to gibanje bilo čisto naravno, ker ni izražalo nič drugega, nego da moramo avstrijski Slovani, ako se hočemo uspešno boriti proti majorizaciji po ostalih neslovenskih narodnostih, podpirati drug drugega. In kaj je v takem programu, razvidi se, ako se vzame v poštev, da nas je v tej državi več, nego polovica vsega prebivalstva. Samo kot Slovani moremo imeti na državni posel oni upliv, ki nam pripada po številu in važnosti naši; nikakor pa brez te razvite zavesti jednoplemenstva; in še manje, ako bi postopali ločeni po deželah, kar bi dandanes nekedanji naši „radikalci“ tako radi proglasili za najvišje dogmo. —

Ali ne samo da nam niso očitali, ako smo se krščevali Slovane, ampak vlada je to prej imenovano veliko večino avstrijskega prebivalstva tudi sama priznavala s tem imenom. To dokazujejo vse statistične objave, razni vladni razglasi in pa vse obravnave državnega zbora.

Beseda „slovanski“ rabila se je v uradnih razglasih celo večkrat, kedar se vsled posebne modrosti nekdanih vladnih mož ni hotelo naravnost priznavati, kateri slovanski jezik se govori v tej ali oni deželi in ni še dolgo temu, da se je moral poslanec dr. Vitezić pritoževati v državnem zboru, zakaj tržaška vlada v svojih razglasih namesto izraza „hrvaški“ in „slovenski“ vedno rabi izraz „slovanski“. Beseda Slovan tedaj v nedavni preteklosti še ni bila tako grozovita, da bi bili avstrijski državniki zaradi nje postajali nervozni, kakor se baje sedaj godi nekemu velikemu dostojanstveniku.

Prepričani smo, da na merodajnem mestu na Dunaji doslej še niso v tem oziru prav nič izpremenili svojega mišljenja in faktične okoliščine med ostalimi Slovani nas v tem popolnoma potrjujejo. Samo pri nas so nas — seveda „spravi“ za ljubo — začeli proglašati za državni nevarne ljudi. Poglejmo tedaj, koliko je v tem resnice.

Že pokojni František Palacký je dejal leta 1848. na kromeriškem državnem zboru: „Ko bi Avstrije ne bilo, morali bi si Slovani prizadevati, da jo ustvarimo.“ Te besede niso bile le lepa fraza, izgovorjena na pravem mestu in o pravem času, temveč utemeljene so v zgodovini; kajti nijeden narod naše države ni Avstrije tolikrat branil na bojiščih proti zunanjim sovražnikom in je tolikrat rešil težkih notranjih kriz. Kje je primere v zgodovini takim stoletnim neprenehljivim borbam, kakeršne stanaš in junaški hrvaški narod bila s krvnim sovražnikom krščanstva in omike, z divjim Turkom? Hrvaška bila je stalno vojaško taborišče; prebivalci njeni vedno pripravljeni poseči za orožje, da odvrnejo državi pretečo nevarnost. —

Leta 1583. prodrle so turške čete pod poveljništvom Kare Mustafe preko Ogrskega do samega Dunaja. Dobro vedoč, da jim cela država pride v plen, ako se polaste njene prvostolnice, začeli so jo oblegati. Že je na Dunaji obup vzkipele do vrhunca; že je prebivalstvu začelo nedostajati potrebnega živeža, — tu se nenadoma prikaže pred zidovi mesta silna armada poljskega kralja Jana Sobieskega, zapodi v beg Turke in osvobodi trpeče in obupno mesto. S tem je bila rešena propada avstrijska država. In kdo jo je rešil? — Slovani. A da se ne mudimo predolgo pri spominih iz davne preteklosti, pogledjmo samo, kako je bilo leta 1848.

Hude notranje krize stresale so tedaj vsled nenadejano porodivše se svobodnostne ideje vso Avstrijo. Madžari pa so porabili to njeno zadrego in organizovali ustajo, katera je imela pokončati avstrijsko gospostvo na Ogrskem in proglasiti samostalno madžarsko državo z lastnim kraljem, voljenim iz kake plemiške rodbine madžarske. Že so bili avstrijske čete prepodili iz vseh važnejših pozicij; že se je zdelo, da bodo dosegli svoj namen in razdejali Avstrijo; kar se vzdigne slavní ban Jelačić na čelu svojih hrabrih hrvaških junakov, od druge strani pa prekorači ruska armada Karpate ter pripravi madžarskim zarotnikom osodni dan pri Vilagoši. In z avstrijskimi vojnimi četami bojevale se se neprestano prostovoljne legije slovaške. Slovanom in samo Slovanom ima se tedaj Avstrija zahvaliti, da je bila potrta moč madžarska, pogažena hidra ustaje in da je Avstrija ostala še taka voljo, kakeršna je dandanes.

—P—P.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

(*Jadransko morje.*) [K sliki.] Komu ni zatrepetalo veselja srce, ko je prvič zagledal jadransko morje; ko je videl one sinje valove, kateri tako milo in žuborivo pluskajo ob bregove naše mile slovenske domovine? Ali kedo ni strahu ostrmel, ko je videl, kako je silni vihar razburil to krasno in gladko površino morskó, da je začela visoke valove zaganjati v trepetajoče bregove? Kedo se tedaj ni spomnil prelepih pesnikovih besedi:

„Buči morje adrijsansko!
Bilo nekda si slovensko.“

Jadransko morje se ne imenuje zastonj najlepši del sredozemnega morja. Lepoto njegovo popolnoma poznati more samo tisti, kdor je potoval po njem o lepih poletnih dnevih kraj obal istrskih, dalmatinskih, črnogorskih in arbanaških. Tudi italijanske obale od Jakina dalje so lepe in vabljive, a primerjati se ne dajo veličastnim prizorom, kateri se odpirajo potniku vsak trenotek o pogledu na prej imenovane obale. Neštevilnih belih mest in vasi je sezidano v krasnih pristaniščih, ki dajejo mornarju in ribarju varno zavetje proti burji in jugu; ali pa se blišče nasproti tudi s prijaznih holmov, ki se vzdigujejo naokoli proti obkrožujočim gorskim velikanom.

Kralj teh mest, kateremu se pokoravajo v trgovskih ozirih vsa druga mesta in mu dajo svoj tribut za njegovo rast in veličavo, je naš Trst. Ako se o lepem jesenskem dnevu izprehaja človek po raznih „nabrežjih“ in „ključih“ tržaških in vidi pred sabo stotine in stotine visokih jamborov in nešteto množico malih obrežnih

ladijc istrskih in dalmatinskih; ako natančneje opazuje to posebno življenje in gibanje okoli sebe, tedaj še le spozna, kako važnost ima Trst in kako srečni smo, da mu za ledjem stanuje povsod naš narod. Spoznal pa bo tudi, kako znamenito je za narodni razvoj naš in za gmotno našo neodvisnost, da si v njem pridobimo zopet domovinsko pravico v vsem obsegu in tedaj še le bode vedel prav ceniti delovanje tržaških naših rodoljubov.

In ako koga izvabi „pomorski fijakar“ v lahki svoj čolnček ter odvede po gladkih valovih proti prijaznim Barkovljam ali vabljivemu Miramaru; ali se ne bode v navdušenji svojem spomnil zopet pesnikovih besedi:

„Buči morje adrijsansko!
Bilo si in boš slovensko.“

Danes podajemo častitim bralcem sliko istrske obale med Izlo in Peranom. V vsem prostoru med tema mestoma izpodmeljujejo jo morski valovi neprestano, da na nekaterih krajih po več metrov visoke lise segajo naravnost do morja. V teku leta bomo podali svojim bralcem še slike raznih drugih krajev z obal jadranskega morja.

(*Krasna zastava „Savinskega Solčeta“*), katera je bila razpostavljena pretekli teden v prodajalnici narodnega trgovca gosp. T. Lozarja v Ljubljani, je delo samo mojstersko. Slavnost blagosloavljanja bode binkoštna praznike, to je 1. junija t. l. v Mozirji. — Vsak izmed nas Slovencev bode znal, kaj mu je storiti, kajti ta slavnost na Štajarskem je važna in pomenljiva. Snidimo se

tedaj v Mozirji omenjenega dne v velikem številu in po-
kažimo z našo udeležbo našim rojakom na Štajarskem,
da za njih živimo, da se za njih zanimamo in da pri-
znavamo in čislamo njih rodoljubno delovanje ter da smo
vedno bili in hočemo ostati z njimi proti nasprotniku.
— Na slavnost se je povabilo mnogo slovanskih društev,
katera se že oglašajo. Slavnosti se bode udeležil „Ljub-
ljanski Sokol“ in corpore s zastavo; takisto „Za-
grebski Sokol“ in corpore; „Tržaški Sokol“,
mnogo drugih narodnih društev itd. Tudi deputacija
„Praškega Sokola“ bode počastila to slavnost, in
bržkone še druga češka sokolska društva. — Tedaj, dragi
rojaki, da se vidimo o Binkošti v Mozirji!

(*Volitve za mestni zastop Ljubljanski*) bodo letos dne
21., 22. in 24. aprila. Agitacija, kakor se kaže, ne bode
letos tako živahna, ko prejšnja leta, ker se nemškutarji,
v svesti si svoje nezmožnosti ne nameravajo udeležiti vo-
litev. Narodna stranka pa bode — vsaj tako upamo —
postopala složno, kajti to se mora priznati, da so vsi do-
sedanji odborniki jednako marljivo in vestno zastopali
koristi ljubljanskega mesta, dasi so semtertje v političnih
vprašanjih bili načelno različnega mnenja.

(*Koncert za „Narodni dom“ v Ljubljani*), ki so ga
priredila hrvaška pevska in glasbena društva v Zagrebu
dne 24. marca t. l., bil je sijajen. Program koncertu je
bil raznovrsten, obsegajoč skladbe hrvaških in slovenskih
umetnikov. Značaj slavnosti in nje izvršitev; važna
okolnost, da se je te slavnosti udeležilo mnogo odličnega
občinstva iz drugih mest hrvaških, a ne samo iz Zagreba,
nam je dokaz starega pobratimstva in trdne vzajemnosti
obeh narodov. Ne samo, da nam je torej mesto Zagreb
pohitelo na pomoč, ampak zdaj so zopet razna vrta društva
pokazala, s kako gorečo bratovsko ljubeznijo pospešujo
in skrbje naši dragi bratje za naprave, katere so name-
njene našemu narodu v kulturno razvijanje. — Čistega
dohodka je okoli 300 gld.

(*Poštni pečati.*) V jedni poslednjih številka smo ome-
nili, da nekatere narodne občine sebi in svojemu narodu
v sramoto rabijo še vedno samo nemške uradne pečate.
Danes pa moramo opozoriti tudi one c. k. poštne urade,
ki si doslej še niso omislili novih poštaih pečatov, da je
pač že skrajni čas, da to storé. Kakor čujemo, izreklo
je poštno ravnateljstvo pred nekaj leti tudi svojo željo v
tem zmislu. Od tedaj res vidimo, da so nekateri in sicer
še dosti mnogoštevilni poštni uradi tej želji ustregli; ven-
der je še mnogo takih poštarjev na Slovenskem, kateri
nikakor nečejo umeti, zakaj bi imel slovenski jezik po-
stati ravnopraven tudi na poštaih pečatih. Naj nas ča-
stiti čitatelji opozarjajo na dotične pošte, da njihova
imena priobčimo kot strašilo nespravljalivosti.

(*Pokojninska zadruga*) se je ustanovila v Gorici dne
25. marca na prizadevanje gosp. Frana Povšeta. Oglasi-
lo se je doslej že 30 članov; vsled tega se bode o krat-
kem sklical občni zbor, da se voli v njem nadzorovalni
odbor. Zadruga je pododdelek podpornega društva ter
ga nekako dopolnjuje. Članom poslednjega je zagotov-
ljena namreč podpora za bolezni in donesek za pogreb;
pokojninska zadruga pa ima skrbeti, da bodo njeni člani
dobivali od svojega petdesetega ali šestdesetega leta na-
dalje redne in stalne letne dohodka do svoje smrti. Ko
bi se po naši domovini ustanovilo več takih zadrug, rešil
bi se na ta način lep del socialnega vprašanja. Pripo-
ročamo torej domoljubom, da resno poudarjajo in pospe-
šujo to stvar vsak po svoji moči.

(*Prva posojilnica v Istri*) bode se skoro osnovala v
Koprju. Dandanes bi bilo res nepotrebno omenjati in
poudarjati resnico, da, kakor se nam je boriti za duševno
osamosvoje, moramo pač v prvi vrsti tudi za to skrbeti,
da postanemo v denarnih stvareh popolnoma neodvisni
od tujega kapitala, saj dobro vemo in čutimo, da nam
denarna zavisnost ovira duševno gibanje in politično samo-
stalnost. Zategadelj pozdravljamo iz dna vsega srca to

veselo vest, kateri želimo, da bi se skoro uresničila. To
je najuspešnejša borba in jedino gotova zmaga proti ita-
lijanskemu življu v Istri.

(*„Glasbeni motici“ v Ljubljani*) je podelil naučni mi-
nister 200 gld. državne podpore.

(*Skladbe Argusta Armina Lebana*), (c. kr. učitelja, po-
rojenega 5. septembra 1847. l. v Kanalu na Goriškem,
umrlega dne 30. maja 1879. l. v Gorici,) katere je uredil
zeló spretno njegov brat Janko Leban, obsegajo v sedaj
izišlem 2. zvezku 8 dokaj lepih komadov: „Slovenska de-
klica“, „Oj tiho“, „V veseli družbi“, „Kislica
sladka“, „Nagrobica“, „Doli v kraji“, „Umrli de-
klici“ in „Ostani mu zvesta!“. — Za moški zbor
(oziroma za četverospjev) je 5 pésen, 1 za mešan zbor
(slovenska deklica) a za samospjev lična pesnica: „Ostani,
ostani mu zvesta“ poleg Boris Miranovih besedi. —
Cena 40 novč. je v primerji z izvrstno vsebino celo niska.
— Naj se omenjenih skladb radostijo slovenska društva
in národne čitalnice! —

Zadnji sémánji dan bil sem v Ljubljani na sejmišči.
Dež je začel liti tisto jutro, in dolgočasne megle, katere
so se delale tudi po obzórji mojega lica, zanesó me na
kupčijsko mravljišče. Tam pa se mi je življenje povrnilo
v otrple žile in ozirati sem se jel po znanci. Dobim ga
— mravljaka! Ali dež se je spuščal vedno še v nepre-
trganih, dolgih curkih na zemljo, zato sem se bal za
svojega znanca, da mu goste deževne pene ne izpodnesó
drobnih in tankih kráčic njegovih!

„Kaj pa ti tukaj, ti elegantni mravljak?“ za-
vprašam ga.

„Konja kupujem, konja!“

„Da se boš vozil, da se bosta vozila po širokih
cestah, na katerih še nijedne poštene mravlje slovenske
videl nisi, — da boš katerokrat celo pognal po mravljišči,
v katerem ti je rojstni dom, kaj ne?“

„Tako je!“

„Ali se pa ne bojiš, da te deževje izpère in iz tebe,
elegantnega mravljaka, napravi dolgorépega močeráda?“

„Pèr-pèr, to tebi nič mari!“

Spoštljivo sem se umaknil dva koraka nazaj, da je
mogel mimo mene odgaziti moj kratkoréki, odurni znanec!
Kdaj li je postal elegantni mravljak, ki je nekda kakor
kos ob kresu prepeval drobne pesence, dekliske pesence,
— ták? Še na pustni večer, na maskaradi — tudi mravlje
imajo svojo maskarado — bila ga je sama elastičnost,
ko se je takisto vzpenjal po visokorodnem gospodu, čegar
ime smo drugi dan v poročilih brali na drugem mestu
med odličnimi gosti norečega mravljišča. Še tedaj bila ga
je sama elastičnost!

Dež ga je izpiral!

Razšli so se oblaki nebá in v sinjih, jasnih višavah
je vladalo solnce prekrasnim mladoletnim dnevom. Otresel
sem se vseh skrbi ter pohitel po stari znanci med mirno
ležečimi vaškimi njivami. Pozabil sem bil že poprej skrb
za svojega mravljaka! In tako sem lahakodušno iskal prve
zelene bilke na trati in sem brezskrbno drobil med ust-
nami pesenco, tisto pesenco, ki pravi:

„Ali ste ga videli, našega sinka Janka?“

Tako sem dospel do male močarine, v katero sem
mlad dečak rad lučal kamenje, da bi pobil katero reptiljo,
katerega plazivca. Vse polno je bilo te golazni tu notri,
ali to golazen sovražil sem jaz iz dna svoje mlade duše!
Dotaknil bi se je ne bil, četudi

„cesarskih bi cekinov sto“
za to mi obljubili!

Tudi sedaj, ko mi je oko po svetu počivalo že na mnogoterih drugih nelepah predmetih, videla se mi je močarina še zmirom grda in ostudna golazen, ki je po blatu rla do svojega pogina! Že sem odhajal, kar se iz močarine v visokem obloku požene suha, dolgokraka žaba in cepne nekoliko korakov od mene proč pri grmiči na tla. Stopim bliže, in kaj vidim? Polž, ki je pred petimi tedni preključalo lupino svojega rojstva, cménilo se je tam, žaba suha in dolgokraka pa je že čepela na njegovi strehi. Polomila bi jo bila, da ni bila tako suha; tako pa je le dolge svoje krake molela proč od sebe prav do mojega desnega stopala. Smejal sem se in stal mirno, da ne motim čudovitega prizora. Vender pa sem vsak hip pričakoval, da ga bode prizora konec, ker žaba je svojega pol vratú v jedno mer stezala čez polžetove rožičke in s svojo široko preklano odprtino nepretrgoma gibáje, obetala je zdaj pa zdaj pogoltniti polžeta z neobdakovano hišico vred. Tega pa ni storila. Nego ko sem se sklonil, da bolje vidim, zapazil sem, da suha in dolgokraka žaba polžeta, hodeč mu takisto okolo prvega konca, poljubimčuje in liže in maže. Čudo golemo, — polževa mast, žabji poljubi! Ko pa je bilo delo končano, dvigne žaba svoj vrat kvišku in pri ustni odprtini pomoli svoj jezik, in glejte drugo čudo! Z močarine ji pribrenči mrčes na jezik, — v tem hipu torej dobila je suha, dolgokraka žaba plačo za svoje delo, za polževo mast, za žabje poljube! V tem hipu pa pred polžetom pri vratih postoji — močerad. Kje se je vzela? Aha, dež ga je dal! Dolgorép je, pa pisan kakor „vieux saxe“. Vède se kot kavalir in vlečljiv je kot poslanec kamniških kmečkih občin. Tudi on je prišel polžeta pitat, — kako se mu to podá, ležati pred polžetovim pragom! Žaba, polž, močerad — čudom sem se čudil tej nesebični, nelakomni spravi! V globokih priklonih se je dolgorepi močerad zahvalil na

osrečujočem vzprejemu; žaba pa je, skokov vajena, planila nazaj v močarino, katera jo preskrbljuje z mrčesi! Ali poprej še je bila dala znamenje, seveda po svoje. In takoj se je prikazala cela truma tičev močvirnikov z rumenimi ovratniki! Kaj mislite, kaj je bilo po tem? Prijeli so napitanega polžeta, kamor se je seglo, in dvignili so ga v višave! „Čkekekekek...“ šumelo je gori v višavah. Vedel sem, da hočejo imeti polžeta vsak svoj kos. In konečno so se res razpršili vsak s svojim kosom na vse štiri strani kranjskega svetá — — —

Kaj sem doživel na svetu! Z glavo majaje sem odgovarjal kmečki ženici, ki je prišla po stezi in povpraševala, kaj so danes imeli tiči močvirniki! „Nič dobrega ne kaže, bodo pa zopet novi davki!“ — Jaz pa sem jej z glavo majaje odgovarjal.

In tako sem tudi šel naprej. In pustil sem žabo, naj do vratu pogreznena gleda iz močarine, in pustil sem močerada, naj se po opolzlem bregu močarine izprehaja! Dež ga je izprál!

Naglo na to, na lepe nedelje dan, bil sem zopet v središču Slovenije. In ko sem jo hotel zaviti v drevored, da vidim, koliko novega ženskega cvetja je zima porodila nam mladim poletnim šetalcem, dohiti me voz, ki jo krene na Tržaško cesto. Bodi mi pozdravljen mož, ki v njem sedi! Z Dunajskega Novega mesta si se zatekel na „Slovenije“ Preširnove večere, med slovensko mladino! In ta slovenska mladina ni zabila tvojih besed, tvojega opomina, tvojega priporočila:

„Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!“
(„Ta le je črn, tega, Rimljan, se ogibaj!“)

Hic niger est! Dež ga ne bode izprál! —

D. Antonijev.

Ostali slovanski svet.

(*Hrvatske skladbe: Šbirka pjesama*) naziv je lično opravljeni obširni knjigi, katero je izdala „Matica hrvatska“ za l. 1883. kot glasbeni oddelek slovstvenih publikacij. 24 komadov nahaja se v tej zelo znameniti zbirki, ktere je uglasbil ponajveč po hrvaških pesnikih slavni hrvaški skladatelj Ivan pl. Zajc, „za jeden glas uz pratnju glasovira“.

Že z ozirom na glasovito skladateljevo ime videla bi se kritika en detail odveč. Opozarjamo samo slovensko glasbeno izobraženo občinstvo na krasno to delo, katero se vse samo po niski ceni in matičarjem po 1 gl., drugim naročnikom po 1 gl. 50 novč. najtopleje priporoča.

(Dom) čitalnice na Cetinji. Čitalnica bode si zidala letos posebno hišo za se, v kateri bi imela tudi vsa razna društva jedno večo dvorano za razne društvene potrebe mesta Cetinja, med katere bi spadale tudi gledališke predstave. V tej hiši bi moral biti poseben predel za narodno knjižnico in narodni muzej, kjer bi se hranile starine in vse znamenitosti črnogorske, kar se jih je našlo doslej in kar se jih še bode našlo. Iz vsega se vidi, da Srbi v Črni gori krepko napredujo. — Tragedija „Maksim Črnojevič“ se je že predstavljala v drugo, a „Balkanska carica“ že v četrto. Predstav se je udeleževal tudi knez in je predstavljalec posebno lepo pohvalil, a zvečer jih povabil k sebi ter jih krasno pogostil v svojem svetlem dvoru. — Ako se mi primerimo Črnogorcem, moramo se skriti pred njimi, kajti njih je nekaj čez 240.000 duš in so že za dom nabrali več tisoč goldinarjev.

(Spomenik leta 1882. umrlemu hrvatskemu pesniku Medu Puciću) postavili so po poročilu „Slovinea“ v Dominikanski cerkvi v Dobrovniku. Uzidali so namreč na levi strani poleg glavnega uroda spominsko ploščo iz bele mramorja. — Medo Pucić bil je navdušen Slovan in med najlepše pesmi njegove spada ona, v kateri posamična jugoslovanska plemena kliče k slogi. Začenja se tako le:

„Što je Srbin bez Hrvata?
Što no brat bez brata.
Što bez Srbina Hrvat?
Što bez brata brat.“

(*Poljski poslanci v nemškem državnem zboru*) predlagali so, da se poljski jezik proglasi v Poznanji za ravnopravni nemškemu jeziku; da se vsled tega uvede v vse urade; strankam pa, katere niso nemškega jezika zmožne, da se prideli vedno tolmač. — Poznavajoč nemško pravičnost in tolerantnost, ne dvojimo niti trenotek, da ta predlog ne bode imel nikakega uspeha; veseli nas, da so se konečno tudi Poljaki v nemškem državnem zboru odločno oglasili za pravice svojega jezika. „Zora puca, biće dana!“

(*Dvořák v Londonu.*) Kakor znano, poklicali so slavnega češkega skladatelja Frt. Dvořáka nalašč zato v London, da bi sam dirigoval prekrasno svojo skladbo „Stabat mater“. V koncertu, ki je bil dne 13. t. m. v Albert-Hallu in katerega se je udeležilo čez 10.000 ljudi, poroča se, da se je izvršil sijajno. Poslušalci so z velikim navdušenjem sprejeli divno to skladbo in po vsaki točki ni hotelo biti konca burnemu ploskanju. Tudi člani zbora in orkestra — vsega vkup čez tisoč oseb — priredili so Dvořáku krasno ovacijo. — Dvořák potuje sedaj po drugih angleških mestih, kajti od vseh strani je prejel vabila, da bi prišel osebno voditi to ali ono svojih skladb. Potovanje njegovo je podobno triumfu; vse se namreč klanja fenomenalnemu njegovemu glasbenemu talentu. In s slavo njegovo raste tudi slava slovanskega imena.

(162000 goldinarjev) izdala bode v jednom šolskem letu 1883/1884 (tedaj do konca septembra t. l.) češka „Ustřední matice školská“ za uzdrževanje in ustanovitev čeških šol v mešanih okrajih. In vso to ogromno vsoto daroval je nekaj že, nekaj pa je še bode češki narod sam.

☛ Dalje v prilogi. ☛

O požrtvovalnosti njegovi pa si more človek napraviti še le pravi pojem, ako pomisli, da se bodo ti stroški vsako leto ponavljali in da utegnejo prej narasčati, nego se zmanjševati. — In pri nas? Pridi h kakemu možu, ki hoče veljati za prvaka in o katerem ti je znano, da ga je Fortuna obilo obdarovala ter ga prosi, naj žrtvuje kaj za kako občno koristno in za narodni naš obstoj imenitno stvar, n. pr. za „Mir“, tožil ti bode najprej o velikem narodnem davku in potem, ko si moral poslušati nekaj časa te elegične tožbe njegove, prilezel bode izpod palca njegovega sramežljivo pohleven goldinarček. Potem se pa še v napačni prevzetnosti svoji primerjamo bratom!

(*Historya języku polskiego*) je naslov delu, katero je začel izdajati v Levovu Anton Kalina. Doslej izšel je prvi 492 strani obsegajoči zvezek, kateri kritika splošno hvali. Očita se pisatelju samo, da ni napredoval z jezikoznanstvom, ker se ravna pri primerjevanju poljskega jezika z indijskim preveč po zastarelih že načelih in pravilih. — Slovencem, ki se zanimajo za razvoj poljskega jezika in literature, priporočamo to knjigo prav toplotno.

(*Złota księga Szlachty Polskiej*.) Vsemu svetu je znano, da tako za napredek naroda in domovine unetega plemstva, kakor je poljsko, nima nijeden drugi narod. Vsa zgodovina poljskega naroda priča, da mu je bilo plemstvo najboljša in najtrdnjša zaslomba v nesrečnih dneh in največi ponos in slavi in sreči. — Da se čim bolje ohrani spomin na slavna dela raznih plemiških rodbin poljskih, začel je Teodor Żychliński v Poznani izdajati obširneje delo z gorenjim naslovom. Doslej je dospelo že do 6. zvezka. V njem nam je podanih mnogo rodbinskih monografij slavnih plemiških rodbin poljskih.

V Varšavi, dne 24. marca. [Izv. dopis.] Malo je med Slovani ljudi, kateri bi spoznavali imenitnost vzajemnega duševnega bližanja. Še celo med Čehi, od koder se je začela širiti ideja duševne vzajemnosti slovanske, ne nahaja se jih mnogo. Zato mora mislečega Slovana razveseliti vsaka prikazen na literarnem polju, katera more vzbujati zanimanje za slovansko stvar in pripomagati do natančnejšega medsebojnega spoznavanja

posamičnih slovanskih plemen; in zato smo tudi z veseljem pozdravili „Slovana“.

Pisal bi vam obširnejše o tukajšnjem društvenem življenju in o tukajšnjih razmerah, ali na svojo žalost ne mogel bi vam poročati mnogo veselega v zmislu slovanske vzajemnosti; kajti, dasi ruska vlada daje Poljakom popolno ravnopravnost, dasi jim vzdržuje narodne srednje šole in vseučilišče ter izdatno podpira njihova gledališča; — vendar Poljaki ne morejo zabiti starega svojega v ničem utemeljenega sovraštva do ruskega naroda. Zato je Rusom življenje tu jako otežkočeno; zato navadno ne zahajajo tudi v poljska društva, ker že naprej vedó, da bi ne bili iskreno in bratovski sprejeti.

Zbirališče tu živečim Rusom so dvorane „Ruskiego obščestvennago sobranija“ (kluba) v vojnem kazinu. Tu se prirejajo koncerti, plesi, dramatične predstave in javna predavanja. Prevladajoči živeli v klubu so častniki, ker tu garnizonuje velika vojna sila; a med upravnimi uradniki, sodniki in profesorji je le malo Rusov.

Ruskega gledališča tu ni, pač pa več poljskih, v katerih pa, dasi jih, kakor sem že omenil, podpira denarno jako izdatno ruska vlada, ne dajo peti niti kakemu ruskemu opernemu pevcu. Zategadelj se je tukaj v poslednjem času ustanovilo „Russkoje obščestvo ljubitelej sceničeskago iskustva“ (rusko društvo ljubiteljev gledališke umetnosti) v namen, da sezida z dobrovoljnimi doneski in vladno podporo rusko gledališče. Pravila so mu že potrjena in v začetku aprila začnejo se že predstave.

Dne 17. tekočega meseca vršila se je na tukajšnjem ruskem pokopališču mala slavnost. Na grob pokojnega V. V. Makuševa, bivšega profesorja slovanskih jezikov na varšavskem vseučilišču, postavil se je namreč spomenik, kateri so mu posvetili njegovi tovariši. Okoli groba so se zbrali vsi vseučiliščni profesorji z rektorjem N. A. Lavrovskim na čelu, člani znanstvene akademije in mnogo učencev pokojnikovih. Prvi govor je imel A. J. Smirnov, profesor zgodovine ruske literature. Na to so se vršile cerkvene molitve; konečni govor pa je imel pokojnega naslednik, profesor K. J. Grot.

Razne novice.

(*Črna gora*.) Dr. Tietze je izročil cesarski akademiji na Dunaji svoje delo z naslovom: „Geologische Uebersicht von Montenegro“.

(*Kraszewski*), slavnj poljski pisatelj je še zdaj v preiskavi. Državno sodišče nemško mu je zaseglo vse imenje. Preiskava še ni pri kraji. Kraszewskemu se očita, da je izdal načrte nemških trdnjav Francozom.

(*Prof. Leidesdorf*) je v svojem predavanju na Dunaji nedavno omenil dečka Heinikerja (roj. 1721), kateri je že v desetem meseci dovršeno govoril. Konec prvega leta znal je na pamet pet knjig Mojzesovih. Ko mu je bilo poltretje leto, znal je že grško, rimsko, perzijsko in hebrejsko zgodovino. Ali dovršivši 4. leto je umrl. Zadnjih pet tednov ni mogel nič spati, ker so mu bili možgani preveč uznemirjeni od mnogega učenja.

(*Antispiritist Cumberland*.) Že prej smo poročali o spiritistu Bastianu. Danes nam je omeniti druge nasprotne prikazni, namreč antispiritizma. Neki Anglež Cumberland je prišel na Dunaj ter je celo na cesarskem dvoru kazal svojo sposobnost, katera biva v tem, da zna ta mož kar z lica brati misli. Cumberland je proglasil spiritiste za sleparje, toda tudi on ni mož, kateri bi znal kar tako brati in pogoditi misli tega ali onega človeka. To so namreč hipoteze, kakor znana trditev nemškega matematika Zöllnerja o četrti dimenziji. — Cumberlandu se res

posreči mnogokaj, tako je n. pr. pogodil, ko je nekdo napisal tri imena na papir ter ga zavil, a Cumberland je vendar prebral vsa tri imena v zavitem papirju. Cumberland je tudi pogodil tole: Neki gospod je gledal katero osebo v dvorani v nenavzočnosti Cumberlanda, kateremu so oči zavezali. Cumberland je prijel omenjenega gospoda za roko, vodil ga po dvorani in naposled res pokazal dotično osebo, katero je ta gospod prej v dvorani ostro opazoval. Takisto je tudi pogodil, na kak predmet bi kdo mislil. Ne toliko sreče ni imel Cumberland v tem slučaju: Dejal je, naj kdo skrije iglo pri kateri koli osebi v dvorani. Tega, ki jo je skril, vodil je potem po dvorani. Prvokrat ni pogodil in se je izgovarjal, da ta ni dober „medij“. Drugokrat mu se tudi noče posrečiti, še tretjokrat ne. Naposled ves spehan je vendar pogodil osebo, pri kateri je bila igla skrita. — Profesorji pravijo, kateri so vse to opazovali, da ima Cumberland naravne sposobnosti za take reči. Pes n. pr. ima dober nos. Cumberland ima dobro razvite mišice in sicer tako razvite mišice, da, kader drži človeka za roko, čuti in je dovzeten občutkom svojega medija, zato on tudi vedno zahteva, da mora dotična oseba misliti samo na jeden predmet. Vsak človek tudi ni sposoben za ta posel, to se je videlo iz tega, ker je Cumberland rad menjal svoje „medije“, ako česar ni prvič pogodil.

Politični razgled.

Specijalna proračunska debata v državnem zboru je končana. Proračun je bil sprejet v tretjem branji s 152 proti 94 glasom. Pred Veliko nočjo še bode državni zbor rešil zakon o obdavkovanju žganja in potem se pričnejo počitnice, ki bodo skoro do konca (24.) t. m.

Hrvaški deželni zbor bode sklican morebiti še konec tega meseca, kakor poročajo razne novine. Ali ako se bodo v njem spet ponavljali nemiri, groze se mu ogrski listi, da ga bode vlada razpustila ter razpisala nove volitve.

Od drugih deželnih zborov skliče se še gališki deželni zbor sredi meseca junija, a ostali pa še le jeseni.

Naglo se je raznesel glas, da misli papež zapustiti Rim. Vender tej vesti ni prav nič verovati, dasi so je raztrosili nekateri verodostojni listi.

Baron Appel, poveljnik v Bosni se je mudil na Dunaji, kjer je bil pogovor o tem, da bi se zmanjšale čete v zasedenih deželah. Sklenilo se je, da se zniža število vojakov v Bosni in Hercegovini na 29.000. 900 rezervistov se pošlje v maji domú. Vsa redukcija znaša 5000 vojakov, a onih 29.000 bode ostalo v Bosni in Hercegovini tudi za mira, ker jih je toliko potreba obema deže-

lama. V tem številu je že 2000 rojenih Bošnjakov, katere hvalijo, da so dobri žandarji. Jeseni se jih bode še več uvojačilo (kakih 1200). — Takisto se bo zgodilo v Boki kotorski, ker tudi ondudaj vlada mir.

Knez Bismarck bode izstopil iz pruskega ministerstva. Železni državnik potrebuje miru in dasi tudi izstopi iz te službe, ostane vender duša in vodnik vsemu državnemu gibanju nemškemu še nadalje. Kakor se poroča, zgodile se bodo v državnih službah velike izpremembe.

Ustaja v Sudanu se je razširila od iztoka proti jugozahodu; ves kraj na jugu od Berberja udeležuje se ustaje, da se zdaj vse vrti okoli Kartuma, ki je oklenjen od vseh strani s sovražnimi četami. Še 15. marca je Gordon 800 Egipčanov, kateri so bili v Hafaji od Mahdija obkoljeni, srečno v Kartum privedel, a 6000 sovražnikov se je postavilo na desnem bregu Modrega Nila. — Dne 16. marca je Gordon zapustil Kartum, da bi razpodil ustaše: njegove čete se sprimejo s sovražnimi, Gordonovi vojaki odbeže. Zarad teh slabih uspehov so Angleži uznemirjeni, dasi Gordon vedno zatrjuje, da Kartum še ni v nevarnosti. Angleški ministerski svet se je v to zbral, ali ni sklenil nič definitivnega o tej stvari.

Vabilo na naročbo.

V trudnih časih smo začeli izdajati „Slovana“; v časih, ko se pri nas vsakemu šteje za greh, kdor slovansko svojo čut javno poudarja. Zato nas niso le vladni organi, temveč celo prejšnji politični prijatelji naši začeli sovražiti. Proglasili so nas za „panslavistične fantaste in nihiliste“ trdeč, da bode naš list imel namen „pobijati in uničevati za narod delujoče in zaslužne moze.“

Častiti bralci naši so se imeli priliko prepričati, kako popolnoma neopravičena so bila ta očitavanja, kajti „Slovan“ ni gojil nikakega nihilizma in ni „pobiljal in uničeval“, temveč izpodbujal je vedno na resno delo v slovanskem zmislu ter se izogibal vsakim osebnim očitanjem.

Tako bode deloval tudi nadalje. Nikdar ne bode pozabil opominjati Slovence, da se imamo le Slovanstvu zahvaliti, da smo si priborili to malo veljave, kolikor je imamo. Naj bi ne imeli svojih slovanskih zaveznikov v tako množnem številu v državi; naj bi Slovani ne bili ravno najsijajnejši biser v kroni našega vladarja; pač bi se za nas Slovence ne bili nikoli zmenili brezozirni, smrtni sovražniki naši, Nemci.

In kako novo moč, kako novo navdušenje v boji za naš obstoj, daje nam duševna vzajemnost slovanska! Kako mora vsakega omikanega Slovenca radovati zavest, da po priznavanju vseh svetovnih učenjakov, vzhaja na obzorji kulturnem novo solnce, solnce slovanske vede in omike! In tudi mali naš narod je poklican, da se greje v oživljajočih žarkih njegovih.

Zato bodedo takisto, kakor doslej, opozarjali na vse imenitnejše dogodke po širnem slovanskem svetu, neplašeč se niti hujskanja tujih, niti obrekovanja domačih nasprotnikov.

Skrbeli bodedo nadalje tudi za to, da bode „Slovan“ prinašal v vsaki številki po jedno sliko. Ker Slovenci nimamo nijednega ilustrovanega lista, nadejamo se, da bode naše občinstvo vedelo ceniti to naše prizadevanje, katero nam proužročuje velikih stroškov.

Politične prijatelje svoje pa prosimo, da list naš razširjajo. Ako nam vsak dosedanji naročnik pridobi vsaj še jednega novega, kar mu z ozirom na nisko ceno ne bode nemogoče, mogli bodedo s prihodnjim letom ne samo povečati list, temveč skrbeti tudi za boljši papir in lepšo obliko. Že sedaj smelo trdimo, da je „Slovan“ najcenejši tednik slovenski.

Nove naročnike prosimo, naj nam pošiljajo naročnino samo za čas od 1. aprila naprej. Prejšnje številke so nam namreč pošle, zato smo uravnali list tako, da ga bode tudi tisti, kateri v 1. četrtletju niso bili naročeni nanj, lahko dali vezat.

Slovenci! gaslo, pod katerim se je doslej in se bode tudi odslej boril „Slovan“, je: „Naprej zastava Slave!“

V Ljubljani, dne 3. aprila 1884.

Lastništvo in uredništvo „Slovanovo“.

mesa 62 kr., teletine 64 kr., svinjine 70 kr., ovčjega mesa 40 kr. — 1 jajce 2 kr., 1 pišče 55 kr., 1 golob 18 kr., liter mleka 8 kr., 100 kilogramov: sena 2 gld. 23 kr., slame 2 gld. 5 kr.

Listnica uredništva. — Častitim gospodom sotrudnikom. — Oba dopisa: z Dunaja, ki smo ga že zadnjič morali izpustiti, in iz Trsta, ki nam poroča o sijajnem pogrebu našega pesnika Jovana Vesela-Koseskega, morali smo odložiti. — Ostali spisi pridejo tudi kmalu na vrsto. — Dopis iz Gorice nam je došel, ko je bil ves list tiskun.

Tržne cene v Ljubljani

dne 2. aprila:

Hektoliter: pšenice 8 gld. 12 kr., ječmena 4 gld. 87 kr., ovs 3 gld. 25 kr., soršice — gld. — kr., ajde 5 gld. 69 kr., prosa 5 gld. 69 kr., koruze 5 gld. 53 kr., krompirja 2 gld. 67 kr., leče 9 gld. — kr., graha 9 gld. — kr., fižola 10 gld. — kr.
Kilogram: goveje masti 98 kr., svinjske masti 84 kr., surove slanin 56 kr., okajene slanin 72 kr., masla 85 kr., govejega

„Slovan“ izhaja vsak četrtek popoldne. Cena mu je za celo leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se prodajajo po 10 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvostopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.

Tisek „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Ivan Hribar. — Urednik: Anton Trstenjak.